

Margaret Atvud

ENTITETI

Lili je bila agent za nekretnine, mada teško da je izgledala kao jedna od njih. Nije poseđovala nimalo odsečnosti, ni šika, ni žustrine, a bila je dvadeset godina starija od najstarijeg agenta za nekretnine koga je upoznala. Njen auto – beli ford sedan, uvek besprekorno čist – nije bio noviji model. Vozila ga je oprezno, vireći preko vrha volana poput nekoga u kupoli tenka.

Postajala je punačka i stopala su počinjala da je bole; pomalo bi se zadihala penjući se i silazeći stepenicama. Uprkos ovim smetnjama, pela se i silazila stepenicama svake kuće koju je pokazivala. „Ma“, rekla bi, silazeći postrance u suteren. „Ne gledajte, to je samo njihov veš. Kotao – možete uzeti novi. Zameničete električne instalacije, skinućemo minimum par hiljada od cene, barem je suvo.“ Uspentrala bi se stepenicama do potkrovlja, zastajkujući da uzme vazduha i da ispita pukotine u zidu. „Ugradićete krovni prozor, izbićete zidove, slušajte, biće prostor. Ne gledajte tamo, to je starudija. Tapete – to su samo tapete, znate šta hoću da kažem?“

Govorila bi: „Kako neki čoveki žive – kao svinje! Ovo nisu fini čoveki. Ali vi ćete od nje napraviti novu – drugačiju kuću, nećete je prepoznati!“ Verovala je u ovo – da se uz malo truda i puno vere svinjac može pretvoriti u nešto divno, ili barem u nešto useljivo. Nešto mnogo bolje nego što je bilo pre.

Specijalizovala se za manje kuće u zapuštenim ulicama u centru – stare viktorijanske spojene kuće ili mračne, uske kuće od cigle sa jednim zajedničkim zidom, čiji su vlasnici bile portugalske porodice koje su postavile ograde od kovanog gvožđa na tremove, a pre njih Rusi i Mađari, a pre njih ko zna ko? Ovi krajevi grada bili su odmorišta – ljudi su živeli tu neposredno pošto bi se iskricali sa broda, pre nego što bi se snašli i nastavili dalje. Tako je nekada bilo. Sada su mladi parovi tražili takva mesta – takva jeftina mesta. Tražili su ih ljudi umetničkih sklonosti.

Takvim ljudima – Lili je govorila *čovekima* – takvim ljudima potreban je neko ko će ih voditi za ruku, pomoći im da postignu pristojnu cenu, jer oni nisu praktični, ne znaju o kotlovima, prodavci to iskoriste. Lili bi cenjkanjem spustila cenu, iako je to smanjivalo njen procenat, jer šta je novac? Kad bi ugovor bio potpisan, mladim umetnicima bi dala slavljenički poklon, zdelu punu kolačića koje je sama napravila – tvrdih, evropskih kolačića bež boje – a onda bi pratila transformaciju kuće kad bi mladi ljudi umetničkih sklonosti počeli da rade. Ovi ljudi su imali takvu energiju, imali su sopstvene ideje; bilo je uživanje posmatrati ih kako cepaju turobne tapete i odstranjuju buđ i zaostale mirise i fleke prošlosti, a zatim grade nešto drugo – atelje, uvek im je trebalo tako nešto, ako postoji garaža iskoristili bi nju – a onda farbaju zidove, ne u boje koje bi ona sama odabrala, često pomalo iznenađujuće, ali ona je volela iznenađenja određene vrste. Prijatna iznenađenja. „Nikad se ne zna“, rekla bi. Kakvo zadovoljstvo.

Ona sama ne bi uzela takvu kuću. Te kuće su suviše skućene, suviše mračne, suviše stare. Ona je imala modernu kuću, severnije, sa velikim, svetlom ispunjenim prozorima i kolekcijom porcelanskih figurica pastelnih boja i širokim prilazom za kola.

Lili je ušla u posao kupoprodaje nekretnina prilično kasno u životu. Nekada davno bila je mlada devojka, i onda se udala za dobrog čoveka, i onda je dobila bebu; sve se to desilo u nekom drugom vremenu, na drugoj strani okeana. Ali posle toga su došli nacisti i ona je odvedena u jedan logor, njen muž je odveden u neki drugi, a beba je izgubljena i nikada više nije pronađena. Ali Lili je preživela, za razliku od većine, i nekim čudom pronašla je muža nakon završetka rata, i on je preživeo, bio je to blagoslov; posle toga su dobili još dve bebe, i onda su se preselili u Kanadu, u Toronto, gde čovek ne mora da se podseća. Kakvo ime za grad, Toronto – zvuči italijanski, iako uopšte nije italijanska reč, a zime znaju da budu duge; ali čovek može da se navikne na to, i Lili se navikla.

Bebe su porasle, bila su to dobra deca, kako se samo poželeti može, razmazili su je, a onda je muž umro. Lili nije govorila o njemu, ali je čuvala njegovu odela u ormaru; nije mogla da podnese da ih razdeli. Mrtav nije bio apsolutni pojam za nju. Neki ljudi su mrtviji od drugih i, najzad, stvar je mišljenja ko je mrtav a ko živ, tako da je najbolje ne raspravljati o takvim stvarima. Slično tome nije govorila o logoru u koji je bila odvedena, niti o izgubljenoj bebi. Zašto govoriti? Šta bi se time promenilo? Ko bi želeo da čuje? U svakom slučaju, imala je više sreće od većine. Baš je imala sreće.

Ohrabivala je svoje mlade parove i slušala njihove probleme i iveseljavala ih i govorila im koga da zovu kada klonu zbog zapušenih odvoda ili suve truleži ili šumskih mrava i štitila ih od loših instalacija. Interesovala se za njihovu decu, ukoliko ih je bilo, i za njihove razvode, ukoliko ih je bilo. Održavala je kontakt sa njima. Kada bi došlo vreme da prodaju i da kupe nešto drugo – da se uzdignu na društvenoj lestvici, da dobiju možda veći atelje – uvek je ona bila ta kojoj su se obraćali.

Ali nije išla na zabave povodom useljenja. Nisu joj prijale zabave. Rastuživale su je. Poslala bi svoju zdelu kolačića, sa lepom porukom na cvetnom papiru. Oni zaslužuju takvu kuću, napisala bi. Oni su dobri ljudi. Treba da uživaju u njoj. Srećna je zbog njih. Želi im svako dobro.

* * *

Kada su Nel i Tig planirali da se dosele iz sela, nasledili su Lili od jednog prijatelja. Lili je išla od jednog mlađanog para do drugog. „Neće pokušavati da vam proda ništa što ne možete da priuštite“, pričalo se. „Možete joj reći tačno šta želite. Shvatiće.“

Prilikom prvog susreta, Nel je uhvatila sebe kako priča Lili o svemu i svaćemu. Bilo je to zbog Lilinog prijatnog lica, ohrabrujućeg stava. Koliko god da su voleli farmu, rekla je Nel, pomalo uopštavajući, zaista moraju da se presele, vreme je, bili su tamo i suviše dugo, stvari su se promenile, stare porodice su otišle, svi ljudi koje poznaju. Ovde je Lili klimnula glavom. Ne samo to, bilo je i previše provala, jednu su kuću, skoro preko puta – kuću učitelja u penziji – skroz ispraznila dvojica sa prikolicom. Ne možeš se osećati sigurnim.

„To nisu fini čoveki“, rekla je Lili.

„Posmatraju vam kuću“, rekla je Nel. „Znaju kad niste tu.“ I inače, Nel i Tig imaju dete koje uskoro kreće u školu koje bi moralo da provede dva sata u autobusu svakog dana, a i kuća je nekako mračna, meštani kažu da ima duhova, Nel lično nikada nije videla ništa, ali postoji neki osećaj, a i hladna je zimi, stara je sto pedeset godina, nikada nije urađena propisna izolacija, sneg se gomila na prilazu za kola.

„To vama ne treba“, rekla je Lili. Ona ima čoveka koji joj čisti prilaz za kola. Uvek je očišćen. Treba da živite u gradu da biste imali čoveka koji čisti.

A ni Tigovo zdravlje nije baš dobro kao što bi moglo da bude, rekla je Nel. To je zbog toga što nema izolacije, on dobija napade kašlja, sve je to postalo previše za Nel, ne može da se izbori. „Krave beže“, rekla je. „Hoće da budu sa drugim kravama. Onda, ako Tig nije tu, ja sam sama.“

Lili je klimnula glavom, ona razume: ne može se očekivati da se mlada i uposlena majka kao što je Nel bavi kravama koje beže. „Ne treba da se brinete“, rekla je, „naći ćemo savršenu“, i Nel se odmah osećala bolje. Lili će se pobrinuti za sve.

Tržište nekretnina je baš tada bilo vrelo, ali Lili je učinila sve što je mogla i Nel i Tig su završili u prilično dobroj kući u redu spojenih kuća pored umetničke galerije, na rubu kineske četvrti. Kuća je već bila renovirana, tako da je bila u redu, više nego u redu pod datim okolnostima, okolnostima finansijske prirode: ova kuća je bila nešto što su mogli da priušte. Bila je zaista veoma lepa, osim što su bubašvabe dolazile iz kuća sa obe strane. Nel je stavljala kore krastavca i boraks po podnim lajsnama: nije vredelo dimiti, jer bi i pored toksikacije bubašvabe jednostavno ponovo nagrnule kad bi dejstvo prošlo.

Nakon dve, tri godine u toj kući, Lili je zaključila da je vreme da se Nel i Tig ponovo presele. „Treba vam veća“, rekla im je i bila u pravu. Proдалa je njihovu kuću po dobroj ceni i premestila ih severnije. Narandžasti ćilimi od dugačke vune iz sedamdesetih su samo ćilimi, rekla je kad im je pokazivala kuću. Ne treba da gledaju police za tanjire svuda po kući, njih mogu da skinu, i ne treba da obraćaju pažnju na svetlosne instalacije. Tu su tri kamina, kamin nije starudija, a zidovi su čvrsti, kuća ima prostranost za koju bi mnogi čoveki ubili, a nešto od stolarije je original, takvi detalji su veoma bitni.

Nel i Tig su bili zadovoljni: sada će imati dvorište iza kuće i podrum koji je završen – pa, napola završen, a plesnivi itison prilepljen za cementirani pod se odlepljuje – i imaće prozore svuda naokolo: u redu spojenih kuća prozori su ograničeni na prednji i zadnji zid. Na dan kad je dogovor sklopljen, Lili im je dala plavo-narandžastu zdelu punu njenih kolačića.

Kada je Nel saznala da ima problem – neobičan problem, smatrala je – Lili je bila jedina osoba sa kojom je mogla da porazgovara o tome. Bio je to problem vezan za kuće ali je to takođe bio problem vezan za ljudsku prirodu. To nije bilo nešto o čemu bi mogla da razgovara sa Tigom – on bi se previše unervozio, a delom se radilo i o njegovoj ljudskoj prirodi. Ali Lili mora da je videla mnogo podruma i tavana i ljudskih priroda u svom životu. Sigurno zna da su kuće moćne, da se ljudi mogu uznemiriti zbog njih, da one mogu izmamiti osećanja koja ne biste očekivali. Ništa što bi joj Nel mogla reći ne bi je šokiralo ili sneveselilo: ona je sve to – zasigurno – već videla. Ili nešto slično tome. Ili nešto gore.

Nel je pozvala Lili na čaj. Čaj je otprilike bio jedina stvar u obliku hrane i pića na šta ste mogli da nagovorite Lili da dođe: nikada nije htela da dođe na ručak. Nel je poslužila nešto

od Lilinih tvrdih kolačića – rok trajanja im je bio gotovo neograničen – da pokaže da je zahvalna za njih; što ona i jeste bila, mada se to nije odnosilo na same kolačiće.

Nel i Lili su pile čaj u Nelinoj novoj kuhinji. „Kakav pogled“, rekla je Lili, zureći napolje u dvorište iza kuće.

Nel se složila. Za obe je to bio pogled u budućnost: trenutno u bašti nije bilo ničega osim retke trave, šupe od talasastog lima i mnogo rupa u zemlji. Ljudi pre njih – oni sa policama za tanjire i tepisima od dugačke vune – imali su psa. Ali Nel je imala velike planove – zelenkade u svakom slučaju – kada bude našla vremena za to. Jedna od njenih „nju ejdž“ prijateljica koja se bavi feng šuijem i kađenjem žalfijom pregledala je baštu, a i kuću, obraćajući pažnju na orijentaciju i psihičke entitete i proglasila mesto dobroćudnim, posebno baštu, tako da Nel nije sumnjala da je moguće učiniti da stvari tamo bujaju.

„Mislila sam možda neke zelenkade“, rekla je Nel.

„Zelenkade su dobre“, rekla je Lili.

„Za početak“, rekla je Nel.

Lili je umočila kolačić u čaj. Aha, pomislila je Nel, to treba da se radi sa njima. „Pa“, rekla je Lili, iskosa pogledavši Nel, dižući obrve. To je značilo: Nisi me pozvala ovde da gledam livadu.

„Una želi kuću“, rekla je Nel.

„Mnogo ljudi želi kuću“, rekla je Lili mirno.

„Ali ovo je Una.“

„Pa?“, rekla je Lili. Znala je ko je Una: to je Tigova prva žena. Prve žene, druge žene – stara priča.

„Hoće da joj ja kupim kuću da živi u njoj.“

Lilina šolja čaja je zastala u vazduhu. „Ona je to rekla?“ Ovo je nešto novo.

„Ne naglas“, rekla je Nel. „Ne meni. Ali znam.“

Lili je uzela još jedan kolačić, umočila ga u čaj i namestila se da sluša.

Stvar je u tome da se Una raspada, rekla je Nel. Kada su se prvi put srele, Una je bila sila. Ne samo da je bila zgodna – u pohotnom smislu, Nel je pomislila u sebi, uz neodobravanje – već je imala jaku volju i jake stavove i odlučnost da dobije ono što želi. Ili je to bilo ono što je većini bilo dozvoljeno da vidi. Istina, padala bi u depresije, ali tokom tih perioda odlazila je u krevet, tako da ljudi nisu viđali ovu Uninu stranu. Viđali su samo vedro, sigurno, donekle podrugljivo lice koje je pokazivala. Bila je poznata po svojoj efikasnosti, po tome što je bila dorasla izazovima, što je završavala poslove. Radila je kao menadžer. Angažovala su je mala preduzeća – mali magazini, male pozorišne trupe – mali, neuspešni magazini i pozorišne trupe – i ona je reorganizovala njihove sisteme i dovodila ih u red.

Kada se Tig odselio, širi krug njihovih prijatelja bio je iznenađen. Sve je izgledalo tako mirno. Bilo je dobro poznato da su njih dvoje imali sporazum i da je naročito Una imala niz muških prijatelja, ali sama situacija se činila stabilnom. Bes – opravdan sa obe strane, dodala je Nel pravedno, jer uvek je potrebno dvoje, zar ne? – taj bes je bio pokopan; ali poput toliko mnogo pokopanih stvari odbijao je da ostane pod zemljom zauvek.

Posle raskida, Una je odavala utisak da je zadovoljna. Ona je bila ta koja je tražila od Tiga da ode: izgledalo je da je bolje tako. Deca su bila dobro; vikende i raspuste bi provo-

dila sa Tigom, na selu. Njoj samoj bilo je potrebno više slobode od stega, više mesta, više vremena za sebe. Više prostora. To su bile Unine reči u toku prve godine.

Dodatak u vidu Nel, kao dela inventara u Tigovom životu, Una je prihvatila bez problema – zašto da ne, pošto je to delimično bilo njeno delo? Ona je upoznala Tiga i Nel, ona je omogućila ono – kako bi se to zvalo? Ono nešto između njih. „Tig i njegov harem“, govorila bi. „Naravno, Nel je veoma mlada.“ Njen izraz lica je govorio: *mlada i glupa*. Podrazumevalo se da će Nel biti nešto privremeno: Nel će ostaviti Tiga jer je on prestar, ili će Tig ostaviti Nel jer je ona previše površna. Ako njih dvoje žele da istrunu u toj iznajmljenoj kolibi u zabiti, sa štalom koja se ruši i korovom – ovde bi se Una nasmešila i slegla ramenima – pa, nek' im je sa srećom. Većinu ljudi, uključujući i nju, to bi izludelo. U međuvremenu, deca su s vremena na vreme uživala u selu, a Una je imala više prostora, prostora koji je oduvek želela.

Koristila bi ovaj prostor u poslednjem trenutku. Nešto bi iskrslalo – neka prilika za izlet sa trenutnim partnerom. Tada bi nazvala Nel i dala uputstva: kada decu treba pokupiti, kada ih treba vratiti, šta treba da jedu. Njen ton je bio srdačan, čak pomalo podsmešljiv. Šta bi Nel mogla da kaže stojeći na kosom podu u kuhinji izloženoj promaji osim Da i Da?

„Da, gospođo – to ona hoće“, govorila je Nel prijateljima.

„Tretira me kao sluškinju“. To je bilo Nelino viđenje, mada Tiga nije mogla da uveri u to. Kad god su deca bila u pitanju, Tigove oči bi se zastaklile i on se pretvarao u neku vrstu robota. Tako da je najbolji metod – rekla je Nel – samo se ujesti za jezik i ne reći ništa.

Nije da je sprovodila ovaj metod veoma dosledno. Ali pokušala je.

„Tako dobar otac“, rekla je Lili. „Želi najbolje za svoju decu“.

„Znam“, rekla je Nel.

„Dete – to je na prvom mestu“, rekla je Lili.

„Znam“, rekla je Nel. I zaista je znala, sada kada je i sama imala jedno. Ali sve ovo se dogodilo nekoliko godina ranije.

I tako su se stvari odvijale, rekla je Nel, tokom prve godine otprilike. Onda su Nel i Tig prestali da iznajmljuju i kupili svoju farmu, jednu koja je bila manje oronula; doduše ne mnogo manje, jer nisu imali baš mnogo novca.

Ali Una je umislila da tu ima mnogo više novca nego što ga je stvarno bilo, rekla je Nel Lili. Tražila je od Tiga više od onoga što je dobijala – za decu. Ali da joj je Tig davao iole više, rekla je Nel, ne bi mogli da otplaćuju sopstvenu hipoteku. U stvari, polovinu njihovih troškova života pokrivala je Nel. Više od polovine. Nije da Nel to prigovara Tigu. Ali dva i dva nisu pet.

Aritmetika Uni nije ništa značila. Počela je zajedničkim poznanicima u gradu da priča kako je Nel užasna osoba i kako je i Tiga pretvorila u užasnu osobu. Nel je čula za ove opaske, što je Una i želela: ljudi se nikad ne ustručavaju da ponove takve stvari.

Una je promenila advokate – do tada su Tig i Una već pravili nacrt nagodbe o razvodu – i kada novi advokat nije uspeo da iscedi više keša iz Tiga, ponovo je promenila advokate.

„On nije imao više novca“, rekla je Nel. „Šta je mogao da uradi? Ne možeš tražiti nemoguće.“

„Ali ti si imala“, rekla je Lili.

„Ne baš“, rekla je Nel. „Ona je slala prilično zlobna pisma Tigu. U to vreme se ponašala kao da ju je on napustio – kao neki viktorijanski nitkov. Pa ipak, Tig nije hteo da izusti ni jednu lošu reč o njoj, zbog dece.“

„Ona je majka“, rekla je Lili. „Kad se radi o majci i sinovima, tu nema rasprave.“

„U kratkim crtama“, rekla je Nel. Lili je izgledala zbunjeno, pa je dodala: „Baš tako.“

Ipak, nova farma nije bila palata, o čemu su dečaci propisno izvestili Unu – prvo, bilo je pacova, u proleće se podrum sa zemljanim podom punio vodom, a zimi je vetar duvao pravo kroz zidove – tako da se s vremenom Una malo umirila. Odlazila je na odmore sa raznim partnerima, na suptropske lokacije, ali iako se Tig nadao da će jedan od tih partnera postati stalan, nijedan nije.

Vreme je prolazilo i Tig i Nel su se preselili nazad u grad – u red spojenih kuća u kineskoj četvrti, u onu kuću sa bubašvabama, što nije predstavljalo veliku pretnju za Unu. Dečaci su porasli do tada; više nisu živeli sa Unom. Tig je mogao da se dogovara sa njima, nije morao da ide preko Une. Tako da je taj izvor razmirica bio uklonjen. Nel je laknulo i osećala je manji pritisak.

Ali onda su se dogodile dve stvari. Una je bila primorana da napusti svoj veliki, udobni stan i našla se u nizu nezadovoljavajućih iznajmljenih stanova, baš u trenutku kada je dala otkaz na poslednjem poslu; a Tig i Nel su se preselili u novu kuću, kuću u kojoj su ona i Lili upravo sedele i pile čaj.

„Ona to ne može da podnese“, rekla je Nel. „Ona misli da živimo u dvorcu. Mi smo samo imali sreće, prodali smo i kupili u pravo vreme, ali ona misli da se valjamo u kešu. To je izluđuje.“

„To se može videti“, rekla je Lili. „Dešava se. Ali ona je odrasla. Neko ima, neko nema.“

„Da“, rekla je Nel. „Ali ona uz to nije dobro.“

Unu je bolest savladavala postepeno godinama. Dosta se ugojila i kako je nabacila masu izgubila je čvrstinu. Takođe je izgubila hrabrost. Sigurnost koja ju je održavala iščekavala je: postala je neodlučna, nesigurna. Plaši se. Ne želi da izađe iz kuće, niti da ulazi u bilo kakav tunel, kao što je podzemna železnica.

Una je išla od jednog do drugog doktora: nijedan od njih nije mogao da rasvetli njenu bolest. Moglo bi biti ovo, moglo bi biti ono. Malo-malo pa bi se srušila – pravo na trotoar, poslednji put – i tada bi je odvezli u bolnicu i dali joj još jedan lek koji ne deluje. Trenutno je u jednoj zgradi sa bučnim komšijama koji viču i prave žurke noću; ujutru se na travnjaku pronalaze igle. Teško je i prljavo, i za Unu zastrašujuće. To da Una može biti tako istinski uplašena je nešto novo za Nel.

Tig je rekao da bi, da ima novac, kupio Uni kuću, radi dečaka. To je rekao u vazduh, ne gledajući u Nel. Rekao je da su dečaci veoma zabrinuti.

Tig je sa svoje strane bio zabrinut za dečake, ostavljajući Nel da bude zabrinuta za Tiga.

„Oni su dobri dečaci“, rekla je Lili, koja ih je upoznala. „Tako dobro vaspitani. Oni hoće da pomognu majci.“

„Znam“, rekla je Nel. „I Una i dečaci smatraju da bi joj bilo bolje u njenoj sopstvenoj kući, bez drugih stanara. Bilo bi mirnije. Ali ona to ne može da priušti.“

„A Tig – šta on misli?“

„Tig neće da priča o tome.“

Lili je uputila Nel pronicljiv pogled. „Šta možeš?“, rekla je.

Nel je znala šta može. Imala je neočekivani dobitak, malo nasleđstvo, ne mnogo, ali dovoljno. Sklonila ga je na stranu, u banku, na štednju. Stajao je tamo optuživački i nisu ga pominjali.

Lili je pomogla Neli da pronade kuću. Tržište nekretnina je baš tada bilo usijano od grozničave navale kupaca, cene skaču tako brzo da ti se vrti u glavi, rekla je Lili, tako da nije lako. Una je trebalo da poželi kuću u vreme kad je tržište bilo naklonjeno kupcima, ali takav je život. Ne samo to, Una je imala listu zahteva: da ne bude siromašan kraj, siromaštvo ju je užasavalo. Da ne bude previše mračno. Da ne bude previše stepenica. Da tramvajska stanica bude blizu. Da postoji prodavnica do koje može peške da dođe. Dvorište.

U početku je Lili vozila Unu u obilazak, uvek sa jednim od dečaka; ali, kako je izvestila Nel, uzalud. „Ona hoće dvorac“, rekla je. „Dečaci joj kažu da su takve kuće prevelike. Oni pate, ovi dečaci, oni žele da im majka bude srećna, oni su dobri sinovi. Ali ona hoće veliku. Ona hoće veću od tvoje.“

„Nemam novca za to“, rekla je Nel.

Lili je slegla ramenima. „Rekla sam joj. Ali ona ne veruje.“

Posle toga je Nel išla u razgledanje sa Lili u Lilinom belom autu. Lili je vozila povijena napred, kao da skija. U par užih prilaza za kola imale su problema; Lili je pregazila žbun hoste. Nel se pitala da li vidi dobro. Ipak, pronašle su nešto što je manje-više ispunjavalo kriterijume: dvospratnu kuću sa jednim zajedničkim zidom, sa malenim dvorištem pozadi, otvorenim tremom, zastakljenom nišom i tri male sobe na spratu.

Prodavci, dvojica mlađih muškaraca, sedeli su na sofi i posmatrali potencijalne kupce kako tabanaju uz stepenice. Stavili su neke biljke u saksijama ispred glavnog prozora – muškatile, par slabasnih begonija – ali to je jedino oko čega su se potrudili. Nisu čak ni usisali. Na takvom tržištu, zašto bi se mučili?

„Ma“, rekla je Lili u podrumu. „Ova starudija će biti izbačena. Barem je suvo. Za visoku osobu bi bio problem, ali ko je visok? Nije tako loše za pranje veša. Na spratu može da izbije jedan zid, ugradi krovni prozor, za jednu osobu je prostrano, moglo bi biti očaravajuće, znaš šta hoću da kažem?“

Nel i Lili su odjurile u kancelariju za promet nekretnina i dale ponudu tačno na vreme. Još pola dana i otišla bi, rekla je Lili. Una će plaćati kiriju: ona želi da to bude tako uređeno, rekli su dečaci. Ne želi da je Nel izdržava. Kirija neće biti dovoljna da pokrije sve, ali Una to ne zna.

Nel i Una više nisu govorile jedna s drugom; to je trajalo već neko vreme. Dečaci su bili posrednici.

Dećacima je bilo teško, Nel je to znala. Žalila ih je. Čak je žalila i Unu, iako je to iziskivalo izvestan napor. Zaključila je da ona sama nije plemenita osoba u duši. Neki od njenih uvrnutijih prijatelja – onih što se bave kristalima i sličnim – govorili bi joj da joj je Una kazna za nešto loše što je uradila u prethodnom životu. Govorili bi da je ljubazno ophođenje prema Uni zadatak koji joj je dodeljen. To je jedan način gledanja na to, mislila je Nel. Drugi je da služi kao otirač.

Nel je sklopila dogovor, a da nije rekla Tigu. Kada mu je rekla, on je rekao dve stvari: *Ti si luda. Hvala ti.*

„Ti si dobra osoba“, rekla je Lili. Poslala je dve zdele tvrdih kolačića i dve poruke na cvetnom papiru: jednu Nel i jednu Uni.

* * *

Jedno kratko vreme sve je bilo mirno. Nel se osećala kao plemenita osoba, Una se osećala sigurnijom i prestala je da se žali na to kako su Nel i Tig užasni, Tig je bio manje zabrinut, dečaci su se osećali slobodnim. Nel je rekla prijateljima da je donela pravu odluku. Uživala je u njihovoj neverici: posle svega što je Una rekla o Nel – za šta su prijatelji znali da Nel zna da je rekla, jer su joj oni sami preneli – Nel Uni kupuje kuću? Za kakvog sveca ona sebe smatra?

Neke stvari je trebalo srediti: u kući uvek ima šta da se sređuje, kako je Lili istakla. Prednji trem, klima uređaj, farbanje – dečaci su pomagali oko toga. Bio je tu krov; ne sređuje se krov za džabe. Ali Una je imala izvrstan ukus, oduvek ga je imala, i to je bila jedna od moći koje je nisu bile napustile. Kada je konačno uredila nameštaj, niste mogli da prepoznate mesto. „Učinila je da izgleda kao nova“, Lili je izvestila Nel; jer, kao i svima ostalima, i Uni se svidela Lili i ugostila ju je na čaju.

Ali stanje uravnoteženosti nije potrajalo. Unino zdravlje se u početku poboljšalo, ali sada je krenulo na gore. Noge su joj klecale; bilo joj je teško da se penje i silazi stepenicama; više nije mogla da ide do prodavnice na ćošku. Veliki sanduci za biljke koje je iznela na trem bili su nepodesni za zalivanje. Noću je čula zvukove – najverovatnije samo rakune, mada, kao što je Lili rekla, sa zvukovima se nikad ne zna – i oni su je plašili. Dečaci su postavili alarm, ali jednom se aktivirao greškom i to je još više preplašilo Unu, tako da su ga skinuli.

Možda je sav taj strah posledica lekova, rekli su dečaci. Uzimala je neku novu pilulu, ili dve, tri. Nije htela da uzima ove pilule, smatrala je da joj je od njih gore. Osim toga, bila je ubeđena da će završiti kao beskućnik na ulici – da će potrošiti ušteđevinu, da će joj poneстати novca i da će je Nel – koja je zapravo njena stanodavka – izbaciti.

„To nikada ne bih učinila“, rekla je Nel. Ali Una je mislila da bi.

Ispod strahovanja koja je Una iskazivala bila je želja da Nel smanji ili ukine kiriju koju je plaćala. Jedan od dečaka je to nagovestio. Ali Nel se borila koliko je mogla, finansijski govoreći. Pored toga, osećala je prevelik pritisak. Dovoljno sam se savila, mislila je. Još malo i pući ću.

Dečaci su hteli da se Una preseli u neki stan – neki koji može da priušti, sa liftom. Una nije mogla da se odluči; ne može da se penje uz stepenice, ali sa druge strane liftovi su klaustrofobični kao tuneli. Sama sebi stvara nervozu, govorili su dečaci. Žali se na nesanicu. Ali nakon što su iskoristili usluge nekoliko agenata za nekretnine i razmotrili mnoge mogućnosti koje se nisu ostvarile, konačno su pronašli nešto prikladno. Bio je to jednosoban stan, mali, ali pristupačan; to će biti sigurnije; Uni neće biti previše za održavanje. Una se nevoljno složila. Nije htela da se seli, ali nije htela ni da ostane tamo gde je bila.

Nel je pozvala Lili da proda kuću.

„Uvek je bolje sa nameštajem“, rekla je Lili. „Mogu da se vide mogućnosti. A ovaj nameštaj je divan.“ Htela je da održi javno razgledanje kuće i Una se na kraju složila s tim. Jedan od dečaka će biti tu da pomogne; drugi će je izvesti iz kuće na jedan dan da ne bi morala da se bori sa gomilom interesenata. Lili će se izboriti sa njima.

Što se tiče Nel i Tiga, oni putuju za Evropu – u Veneciju. Nikada nisu bili, oduvek su želeli da odu. Sa novcem koji treba da dobiju prodajom kuće – Unine kuće, kako su je svi sada zvali – mogli bi da priušte to putovanje.

Vreme je za takvo putovanje, mislila je Nel. Potrebno im je da se odvoje od sporog sivog vrtloga koji se pravi oko Une.

Lili je manevrišući svojim belim autom ušla u prilaz za kola, parkirala se, i odgurnuvši se izašla iz auta. Popela se prednjim stepenicama, jednu po jednu: stopala su je sve više i više bolela. Pozvonila je na vrata. Una je trebalo da bude tu da je pusti unutra kako bi mogla sve da proveri i da se pripremi za javno razgledanje, ali niko nije otvarao.

Dok je Lili stajala na prednjem tremu pitajući se šta da radi, stigli su sinovi. I oni su pozvonili. Onda se jedan od njih – stariji – popeo na ogradu, spustio se preko sanduka sa biljkama i pogledao kroz prozore zastakljene niše koji su išli od poda do plafona. Una je ležala na podu.

Sin je razbio staklo, posekavši venu na nozi. Una je bila mrtva. Doktor je kasnije rekao da je bila mrtva nekoliko sati. Imala je moždani udar. Šolja čaja je još stajala na kuhinjskom stolu. Sin je, držeći se za nogu i ostavljajući krvav trag, othramao do ulaznih vrata i pustio ostale. Pozvana je hitna pomoć; stariji sin je ležao na podu sa nogom u vazduhu a mlađi je pokušavao da zaustavi krv krpama za sudove. Lili je sedela na sofa u dnevnoj sobi, bela kao čaršav, i tresla se. „Nikada nisam videla ništa tako užasno“, govorila je iznova i iznova.

Što je Nel, kada joj je sve ovo kasnije preneto, bio prvi znak da nešto ozbiljno nije u redu sa Lili, jer ovo nije bilo nešto najužasnije što je Lili ikada videla. Ni blizu.

Javno razgledanje je, naravno, otkazano. Ne može se prodati kuća sa toliko krvi na podu. Ali kasnije – nedeljama kasnije, kada je nameštaj bio izbačen – Lili je pokušala ponovo. Ipak, Nel je shvatila da ona nije srcem u tome. Nedostajao joj je stari entuzijazam, ubeđenje da bolje može proizaći iz lošijeg. Ne samo to, plašila se same kuće.

„Ta kuća je mračna“, rekla je Neli. „Niko ne želi da živi u takvoj tami.“ Predložila je da podišaju žbunje.

Nel i Tig su otišli do kuće. Nije bila mračna. Ako išta, bila je malo previše svetla: svetlo bi moglo značiti da je leti vruće. Ipak su odsekli nekoliko grana.

„Podrum – pun je vode“, rekla je Lili preko telefona. Bila je uznemirena. Tig se odmah odvezao tamo. „Podrum je suv kao barut“, rekao je Neli.

Nel je pozvala Lili na čaj. Zelenkade su bile u punom cvatu; Lili je zurila kroz prozor u njih. „Kako se zove ono?“, rekla je.

„Lili“, rekla je Nel, „ne moraš da prodaješ kuću. Neko drugi može to da uradi.“

„Hoću da uradim to, zbog tebe“, rekla je Lili. „Namučila si se“.

„Ti misliš da je kuća mračna“, rekla je Nel.

„Nikada nisam videla nešto tako užasno“, rekla je Lili. „Užasno. Bilo je tu toliko krvi.“

„To nije bila Unina krv“, rekla je Nel.

„To je bila krv“, rekla je Lili.

„Misliš da je Una još unutra“, rekla je Nel.

„Ti sve razumeš“, rekla je Lili.

„Mogu da se pobrinem za to“, rekla je Nel. „Znam ljude koji se bave tim stvarima.“

„Ti si dobra osoba“, rekla je Lili i Nel je shvatila da Lili odustaje, da predaje dužnost. Odbijala je da bude neko ko bi razumeo, neko ko bi se pobrinuo za sve. Nel će morati da uradi to sada, za Lili.

Nel je pozvala prijateljicu koja se bavila feng šuijem i ona joj je pronašla eksperta za kristale i čišćenje. Plaća se: bolje u kešu, rekla je prijateljica. „Dobro“, rekla je Nel. „Nemoj joj govoriti ništa o Uni niti o umiranju. Hoću da ovo bude pošteno“. Da li je Una još u kući? Da li koči prodaju iz osвете? Nel nije verovala u to. Nije mogla da zamisli Unu kako radi nešto tako banalno. Ali opet, obe su bile krive za podjednako banalne stvari. Prva žena, druga žena – kao da su stvorene za istu ulogu.

Tig je odvezao Nel do kuće, ali je ostao napolju u kolima. Nije hteo da ima išta sa tim. Nel je otključala i ušla i zatim pustila osobu sa kristalima, koja se zvala Suzan. Suzan nije bila krhka žena; naprotiv bila je atleški građena, poslovna, fokusirana na činjenice. Uzela je koverat sa honorarom u kešu i ugurala ga u tašnu. „Počecemo sa gornjim spratom“, rekla je.

Suzan je obišla kuću – išla je u svaku sobu, dole u podrum, napolje na otvoreni trem. U svakom delu je stajala mirno, glave naherene na stranu. Na kraju je otišla u kuhinju.

„Sada nema nikoga u kući“, rekla je, „ali tačno ovde postoji kanal kroz koji entiteti dolaze i odlaze.“ Pokazala je na nišu.

„Kanal?“, rekla je Nel.

„Otprilike kao tunel. Veza“, rekla je Suzan strpljivo. „Ulaze u naš svet, a zatim izlaze iz njega, baš ovde.“

„Na ovom mestu je neko umro“, rekla je Nel.

„U tom slučaju, došli su ovde namerno, jer su želeli da naprave brz prelaz“, rekla je Suzan.

Nel je razmislila o tome. „Jesu li entiteti dobri ili loši?“, rekla je.

„Mogli bi biti i jedno i drugo“, rekla je Suzan. „Ima ih svih vrsta“.

„Šta se radi kad u kući imaš one loše?“

„Stavlja se svetlo oko njih“, rekla je Suzan.

Nel nije pitala kako bi se to moglo izvesti. „Da li mislite da bi entitetima smetalo ako bismo zatvorili kanal ili premestili ga negde drugo?“, rekla je. Ovo je u velikoj meri nalikovalo dečjoj igri sa imaginarnim prijateljem. Šta god upali, rekla je sebi.

„Pitaću ih“, rekla je Suzan. Stajala je u tišini, osluškujući. „Kažu da može, ali žele da kanal bude premešten u dvorište. Ne žele da bude premešten mnogo daleko. Sviđa im se kraj“.

„Važi“, rekla je Nel. Izgleda da čak i entiteti imaju prioritete pri izboru nekretnina. „Šta da radimo sledeće?“

Sledeće što su uradili bila je neka vrsta kružnog plesa, zajedno sa zvonjenjem zvončićima; Suzan je imala zvončice u tašni. „Tako“, rekla je. „Kanal je zatvoren. Ali, da budemo sigurni...“ Izvadila je nekoliko svežnjeva žalfije i položila ih u kuhinjske fioke. „To bi trebalo da ih drži na odstojanju neko vreme“, rekla je.

„Hvala Vam“, rekla je Nel.

„Sada je u redu“, Nel je rekla Lili.

„Tako si ljubazna“, rekla je Lili.

Ali nije bilo u redu. Lili se još uvek plašila kuće. Bilo je nečega u njoj što nije bila Una. Bilo je nečeg starijeg, mračnijeg, užasnijeg. Bilo je nečeg što je pokrenuto; što se probudilo, izašlo na površinu. Bilo je krvi.

Kasnije je Nel govorila ljudima da ovo mora da su bili prvi stadijumi alchajmerove bolesti, odnosno onoga šta god to bilo što je ubrzo uzelo Lili od njih, sa ovog sveta kakav je poznavala. Mada, otišla je na bolje mesto; mesto lišeno prošlosti, ili nekih delova prošlosti. Na ovom mestu, nekoliko ljudi koje je nekada davno poznavala su još bili živi. Njen muž je još bio živ. Čeka je da dođe kući, rekla je. Ne sviđa mu se da ona bude napolju sama, želi da ona bude tamo u dnevnoj sobi, među poznatim porcelanskim ukrasima, naročito kada se smrači.

Lilina odrasla deca su sve uredila. Angažovali su bolničarku da bi Lili mogla da ostane u svojoj kući. Smatrali su da će to biti utešnije za nju. Počela je da slika vodenim bojama, nešto što nikada ranije nije radila. Slike koje je slikala bile su svetle i vesele, ispunjene sunčevom svetlošću; bile su to uglavnom slike cveća. Kada je Nel išla da je vidi, smešila bi se srećno. „Napravila sam neke kolačiće, samo za tebe“, rekla bi. Ali nije ih bila napravila.

Uninu kuću kupila su dva gej muškarca – dva gej muškarca umetničkih sklonosti, Nelini prijatelji i, kako se ispostavilo, nekadašnji Lilini klijenti – kojima se mnogo dopada svetlo koje ulazi na drugom spratu u zadnjem delu kuće. Napravili su atelje tamo. Izbili su neke zidove, nešto su dodali, ugradili krovni prozor i preuredili. Imaju neobičnu napravu za mačku – kutiju koja se izvlači i uvlači u zid kad je mačka aktivira putem senzora. Kažu Neli da se mačka čudno ponaša u zastakljenoj niši: sedi i zuri kroz prozor kao da nešto posmatra.

„Posmatra entitete“, kaže Nel, koja je svratila na čaj i da se divi prepravkama. „Preme-stili smo ih u dvorište. Tamo su hteli da im bude kanal.“

„Šta?“, kažu gej muškarci. „Tete? Nemoj mi reći da smo preplavljeni tetama!“ Smeju se.

„Ne, entitete“, kaže Nel.

Tada im Nel ispriča priču o Uni i Tigu i sebi i Suzan, gospođi sa kristalima – dopada im se onaj deo kad Nel igra u krug sa zvončićima – i o Lili. Naravno malo menja priču. Čini da zvuči smešnije nego što je bila u vreme kad se dešavala. Takođe svi u njoj su bolji nego u stvarnosti. Osim Lili; nema potrebe ulepšavati Lili.

Gej muškarcima se dopada priča: bizarna je, a oni vole bizarno. Takođe, to je priča o njima, jer je to priča o njihovoj kući. Imati priču uz kuću daje staništu karakter. „Imamo entitete!“, govorili bi. „Ko bi rekao? Ako ikada budemo prodavali kuću, stavićemo to u oglas. Divan atelje. Ugrađena kutija za mačku. Entiteti.“

Ali šta sam drugo mogla da uradim sa svim tim?, razmišlja Nel, uputivši se nazad svojoj kući. Sav taj nemir i bes, te sumnjive dobre namere, ti isprepletani životi, ta krv. Mogu da pričam o tome ili da ga sahranim. Na kraju ćemo svi postati priče. Ili ćemo svi postati entiteti. Možda je to isto.

(S engleskog prevela **Bojana Aćamović**)